

Borbély Tamás – Borbély Attila

Az EUfóriától az EUtanáziáig?

Migránsok, emigránsok, menekültek

From EUphoria to EUthanasia?

Migrants, Immigrants and Refugees

Összefoglalás

Az eufória tünetei jelentkeztek a magyar állampolgárok egy jelentős részénél 2004. május 2-án, Magyarország Európai Unióhoz történő hivatalos csatlakozásának napján. A csatlakozást a sikeres népszavazást követően országszerte hatalmas tömegek ünnepezték. A hangulat szinte az öröm csúcsáig emelkedett. Akkor valószínűleg kevesen gondolták – még a csatlakozást ellenzők közül is –, hogy rövid 11 év elteltével az Unió alapjai rendülhetnek meg, a szövetség akár az eutanáziaközeli állapotba is kerülhet. A számos nehézséget több-kevesebb sikerrel kezelő Európai Unió és szervezetei megbirkóztak a világgazdasági válsággal, a görög gazdaság csődjével, az európai államok közötti gazdasági-társadalmi-politikai különbségek legalábbis látszólagos kezelésével. A 2015-ös esztendő azonban nem várt, nem tervezett és még a legpesszimistább euroszkeptikusok gondolatában sem felmerülő helyzetet teremtett. Megjelentek a migránsok, emigránsok, menekültek, gazdasági menekültek, soha nem gondolt létszámban és intenzitással. Van-e megoldás a 21. század exodusára?

Summary

The symptoms of Euphoria could be traced on one numerous part of Hungarian people on the 2nd of May 2004, on the day when Hungary joined the EU. The accession which followed the succesful referendum was celebrated throughout the coun-

BORBÉLY TAMÁS közgazdász, a Debreceni Egyetem doktorjelöltje, PROF. DR. HABIL BORBÉLY ATTILA PhD, rektor, egyetemi tanár, Wekerle Sándor Üzleti Főiskola (Rektor@wsuf.hu).

try. The mood almost peaked to the highest heights. Back then probably not a lot of people thought even those who were against the accession that after 11 years the fundamentals of the EU would be shaken and the union would and could get in an euthanasia close situation. The European Union and its institutions which handled numerous crises more or less effectively could get above the economy crisis, the default of the Greek economy, the economical, political and social differences between member states by handling them apparently or visually. The year 2015 though brought an unplanned, unexpected situation that even the most pessimistic euro-scepticals did not have in mind. Migrants, immigrants, mop migrants and refugees appeared with a never awaited manner, intensity and number. Is there any solution to the exodus of the 21st century?

AZ ELŐZMÉNYEK

A 2011 elején kirobbant, javarészt észak-afrikai (Maghreb) országokbéli ún. arab tavasz, vagyis a 3000 éves kultúrák és európai, világpolitikai szinten káros önkényuralmi rendszerek megdöntésére irányuló, erőszakos demokratizálási hullám nem érte el a várt hatást. Az általában az Egyesült Államok által pénzelt ellenzéki csoportok rendre országuk kormányának megdöntésére játszottak. Ez Tunéziában sikerült is az ún. „jázmínos forradalom” keretén belül. De ezzel gyakorlatilag egy időben tiltakozások és erőszakos utcai harcok kezdődtek Algériában, Jordániában, Egyiptomban, Líbiában, Jemenben és Szíriában. A kiváltó okok között gyakorlatilag első helyre a tunéziai eseményeket helyezhetjük. A mesterségesen felerősített elégedetlenség és az utcai, radikális politizálás nem kímélte az emberéletet sem.

1. táblázat:

Ország	Halálos áldozatok
Tunézia	338
Algéria	8
Jordánia	3
Jemen	2000
Egyiptom	4300
Szíria	16 0000
Líbia	25-30 000

Ha ehhez hozzáadjuk a további arab országokban megjelenő és az arab tavaszhoz köthető villongások áldozatait (a legkevesebb Mauritánia: 6, a legtöbb Irak: 250 halott), akkor a Nyugat által kirobbantott polgárháborúk és belső ellentétek közel végleges szaldója 195 000 halott. Vajon az irányított demokráciatörekvéseknek volt-e foganatja, vagyis elértek-e valamit az organizátorok és tervezők?

Tunézia

A jázminos forradalom egy erőszakos tüntetéssorozat volt Tunéziában. A folyamat az ország több városára is áterjedt, és a 23 éve hatalmon lévő Zín el-Ábidín ben Ali elnöki pozíciójáról való lemondásához vezetett. A 2010 decemberében kezdődött tüntetésekhez hasonlóra három évtizede nem volt példa az országban. A tömegdemonstrációk közvetlen kiváltó okát egy zöldségeket és gyümölcsöket áruló boltos, Mohammed el-Búazízi öngyilkossága adta. A boltosnak nem volt meg a szükséges engedélye a vállalkozásához, emiatt a rendőrség lefoglalta az autóját. Az eset miatti tiltakozásként utcára vonuló tömeg ellen a tunéziai rendfenntartók erőszakkal léptek fel, 338 ember halálát okozva, végül azonban a folytatódó tiltakozó akciók hatására Ben Ali lemondásra kényszerült, és Szaúd-Arábia területére menekült. Hatvan éve ez volt az első alkalom, hogy egy arab kormányzatot közvetlenül az utcai tüntetések hatására távolítottak el. A tunéziai forradalom láncreakciót indított el az arab világban. Ben Ali 2011. január 14-én lemondott, és Tunéziában békés úton demokratikus kormány alakult.

Egyiptom

A nílusi forradalom vagy fiatalok forradalma utcai demonstrációk, felvonulások, polgári engedetlenségek, az egyiptomi kormányzatot támogató erőkkel történő összetűzések sorozataként 2011. január 25-én – az Április 6. Ifjúsága Mozgalom vezetése által kiválasztott napon – kezdődött Egyiptomban. Kezdetben több tízezer vonultak fel Kairóban és az ország más nagyvárosaiban. Bár a helyi jelentőségű tüntetések már megszokottá váltak, az 1977-es kenyérlázadás óta nem történt ekkora megmozdulás, és az ország történetében még nem volt ennyire szervezett tüntetés. A demonstrációk a tunéziai felkelés kitörése után pár héttel kezdődtek, és több tüntető a kezében lobogó tunéziai zászlóval jelezte is a két esemény közötti kapcsolatot. Ez a 2010–2011-es arab világbeli tüntetéseknek a tunéziai utáni egyik legnagyobb megmozdulása. Az egyiptomi tüntetések kiváltó okai elsősorban politikai és jogi természetűek voltak: rendőri brutalitás, a szükségállapottal indokolt törvények (hiszen Egyiptomban egy elnöki rendelet miatt 1957 óta gyakorlatilag szükségállapot van), a szabad választások és a véleménynyilvánítás szabadságának hiánya, a korrupció, valamint a magas munkanélküliség, az élelmiszerek magas inflációja és az alacsony minimálbér. A tüntetések szervezői többek között szabadságot és igazságot, a rezsím végét, új kormányt és az egyiptomi nép érdekeinek képviselőit követelték.

Az egyiptomi kormány igyekezett mindent bevetni annak érdekében, hogy véget vessen a tüntetéseknek, általában gumibotot, vízágyút, könnygázt és gumilövedéket használtak. Néhány esetben azonban éles lőszert is alkalmaztak, ennek következtében január 29-ig legalább 105 tüntető veszítette életét, 750 rendőr és 1500 tüntető sebesült meg. Kairó, az ország fővárosa háborús területnek számított, de gyakoriak voltak az összecsapások Szuez kikötővárosban is. A kormány kijárási tilalmat rendelt el, de ennek betartatása érdekében sem a rendőrség, sem a hadsereg nem lépett fel. A Mubarakhoz hű Egyiptomi Központi Biztonsági Erőket hamarosan a katonaság váltotta fel.

Mivel azonban ők nem ügyeltek a közbiztonságra, elharapóztak a fosztogatások, ezért a polgárok önkéntes csoportokat hoztak létre, hogy védelmezzék a fontosabb épületeket. Február 11-én Omar Szulejmán alelnök bejelentette Mubarak lemondását, aki Kairót elhagyva Sarm es-Sejk üdülőhelyre húzódott vissza. Így a Huszein Tantávi marsall vezette katonai tanács és a katonaság vette át a hatalmat, amely első lépésként felfüggesztette az ország alkotmányát. Az átmenet több hónapig eltartott.

2011. november 28. és 2012. január 10. között rendezték az első szabad választásokat. A választásokat a korábban betiltott Muzulmán Testvériség alapította mérsékeltlen iszlamista Szabadság és Igazságosság Pártja nyerte, második helyen a radikális iszlamista an-Núr párt végzett. 2012. január 25-én feloldották a szükségállapotot. Június 24-én elnökválasztást tartottak, ahol a Muzulmán Testvériség jelöltje, Muhammad Morszi nyert, hatalmát azonban nem tudta stabilizálni, 2013 tavaszán-nyarán tüntetések robbantak ki ellene Kairóban. 2013. július 3-án a hadsereg Abdel-Fattah asz-Szíszi tábornok vezetésével puccsal megdöntötte a hatalmát, az ideiglenes államfő ekkor Adli Manszúr lett.

Líbia

A kormányellenes tüntetések 2011. február 15-én kezdődtek, a tunéziai és az egyiptomi forradalom után, az egész arab világon jelentkező tüntetéssorozat részeként. A Kireneikában kirobbanó tiltakozássorozat hamar erőszakba torkollott. A rezsिम rendkívül kemény fellépéssel próbálta meg elfojtani a lázongásokat, ugyanakkor legalább egy esetben éppen a lázadók nyitottak tüzet kormánypárti tüntetésekre. A Bengázi környékén zajló erősen törzsi színezetű eseményeket gyorsan követte a nyugati hegyekben a berber törzsek lázadása, valamint a vegyes lakosságú Miszráta felkelése. Súlyos harcok után a lázadók Bengáziban megalakították az Átmeneti Nemzeti Tanácsot, amely deklarálta, hogy célja a Kadhafi-rezsिम megdöntése és a szabad választások kiharcolása. A tanács jobbára azonban a Kadhafi-rezsिम régi kádereiből állt, vezetője a korábbi igazságügy-miniszter, Musztafa Abdul-Dzsálíl, aki annak idején a HIV-terjesztéssel vádolt bolgár ápolónők perében a halálos ítéletet is aláírta.

Moammer Kadhafi, fia, Szajf-al Iszlám és a titkosszolgálatokat vezető Abdullah Szenuzzi ellen június 27-én nemzetközi elfogatóparancsot adtak ki. Lázadóforrások szerint a kormány elsősorban zsoldosokat vetett be a felkelés letörésére, és fegyverként használta a tömeges nemi erőszakot is (a Human Rights Watch és az Amnesty International helyszíni vizsgálatai nem támasztották alá ezeket a vádakot).

A rezsिम a lázadókat az al-Kaidához kötődő nemzetközi terroristáknak tartotta. Független források valóban megerősítették az al-Kaidához köthető szervezetek és külföldi zsoldosok megjelenését a lázadók között, ugyanakkor ennek a befolyásnak a mérete nem éri el a kormánypropaganda által deklarált szintet. Ezek a szervezetek jelen vannak ugyan, de nem ők irányítják a lázadást, sokkal inkább támogatják, és hasznot húznak belőle.

Bár a harcok rendkívül heves lefolyásúak voltak, mégis az ilyen konfliktusokban szokatlan módon, bizonyos humanitárius elveket mindkét fél igyekezett betartani: az

ország vízellátásának 70%-át biztosító úgynevezett GMMR- (Great Manmade River) rendszer immunitást élvezett, annak csővezetékei és kiszolgálólétesítményei ellen intézett támadásoktól minden fél tartózkodott. Bengázi teljes vízellátását mindvégig a kormány biztosította. A NATO, a harcoló felek közül egyedüliként, július végén csapást mért Bregában a GMMR két kiszolgálóállomására. Ugyanakkor mindkét fél részéről gyakoriakká váltak a hadifoglyok ellen elkövetett atrocitások. A felkelők minden fekete bőrű személyt gyanúsnak tartottak, mivel Kadhafi zsoldosai is főként Fekete-Afrikából érkeztek, így gyakran előfordult, hogy minden ok nélkül végeztek ki afrikai vendégmunkásokat.

A felkelő fegyveresek a kezdeti sikerek után, március elejére mindinkább a keleti országrészbe szorultak vissza, a kormányhadsereg nehézfegyverekkel, harckocsikkal és repülőgépekkel indított ellentámadása miatt. 2011. március 17-én, amikor a lojalista erők már a lázadás központját, Bengázit is megközelítették, az ENSZ BT főleg angol és francia nyomásra megszavazta a Líbia felett kialakítandó repüléstilalmi zónát. A határozat lehetőséget biztosított a NATO-csapatoknak a civil lakosság védelmére minden elérhető eszközzel, kivéve szárazföldi csapatok bevetését. A NATO-légiőr azonnal megkezdte a kormánycsapatok és Tripoli bombázását, ennek hatására az offenzíva leállt, a kormánycsapatok visszavonultak Szurt városáig, és a felkelők elfoglalták a kiürített városokat. A Szurtot támadó lázadócsoporthoz aztán a hadsereg ellentámadása szétverte, és a kormánycsapatok menetből visszafoglalták a partvidéket egészen Brega városáig.

A keleti front augusztusig Adzsdábija és Brega között húzódott, míg nyugaton heves harcok folytak Miszráta városa körül és a Nefúsa-hegységben, valamint Sabha városától délre a nigeri határ környékén. A hadműveleteket és az elszakadt területek életét a lázadók főleg a líbiai nemzeti bank bengázi fiókjának trezorjából szerzett pénzből finanszírozták, melyet még márciusban törtek fel.

A NATO a parti zónákban repüléstilalmi övezetet tartott fenn, amit azonban a lázadógépek – a NATO hallgatolagos beleegyezésével – rendszeresen megsértettek. Az ENSZ által elrendelt fegyverembargó betartását is meglehetősen egyoldalúan értelmezték: a lázadókhöz irányuló katarai és egyéb fegyverszállítmányokat nem tartóztatták fel, sőt Franciaország maga is legalább egy esetben fegyvereket szállított a lázadónak. Ugyanakkor a kormány is hozzájutott fegyverekhez, Csád, Niger, Algéria irányából. A NATO-csapatok szorosan együttműködtek a felkelőkkel, légi és tengerészeti tűztámogatást nyújtva hadműveleteikhez, sőt amerikai és brit katonai kiképzők is érkeztek a felkelők támogatására. A NATO-csapatok hathatós támogatásával április végére a felkelők kezére került a Líbia és Tunézia közti határvidék, sőt Miszráta elfoglalását is sikerült megakadályozni.

Július 25-re a polgárháború állandósulni látszott, az utolsó nagy kormánypárti offenzíva óta ugyan voltak kisebb lázadósikerek, de nagyobb területek nem cseréltek gazdát, noha a lázadócsapatok már nehézfegyverzettel és tankokkal is rendelkeztek. Augusztus 21-re a lázadónak sikerült behatolniuk Tripoliba, 23-án pedig elfoglalták a Bab al-Azizija komplexumot, Kadhafi állítólagos tartózkodási helyét, bár az ezredest nem találták az épületben, valószínűleg ekkor már Szurtban tartózkodott. Hosszú ost-

rom után, október 17-én elesett Báni Válid, majd három nappal később Szurt városa is, utóbbi ostroma közben Kadhafi is életét veszítette. Ezzel az ország teljes területe az ÁNT kezére került, és véget ért a líbiai polgárháború.

A polgárháborút követő napokban az új hatalom hozzálátott a választások leszervezéséhez. 2012. szeptember 11-én tömegtüntetés kezdődött a *Muszlímok ártatlansága* című, egy USA-ban élő filmművész iszlámellenes propagandafilmje miatt. A tüntetők a bengázi amerikai konzulátus ellen vonultak, a megmozdulás pedig erőszakba torlott. A követségre rakétavetővel lőttek, majd a tüntetők gyűjtogatni kezdtek. Az akcióban Christopher Stevens amerikai nagykövet is életét veszítette. Másnap az amerikai hadsereg két rombolót vezényelt Líbia partjaihoz.

2013. november 3-án a kőolajban gazdag keleti országgrész, Kireneika saját kormányt alakított. Tripolit időközben az iszlámisták elfoglalták, és 2014. szeptember 2-án megválasztották Omár el-Hászit kormányfőnek. Így az országnak két kormánya lett, hisz a keleti országgrészben Abdalláh asz-Száni vezetésével kormányoznak. Az arab tavasz tehát Líbiára káoszt hozott.

Szíria

A szíriai polgárháború, a tunéziai események hatására, 2011 márciusában kezdődött, eleinte kormányellenes demonstrációkkal. Az emberek a jelenlegi politikai elit autoritárius hatalomgyakorlása ellen tiltakozva vonultak utcára, de a demonstrálók kezdetben csak reformokat követeltek, nem rezsimváltást. A rendfenntartók erőszakos beavatkozása miatt a tüntetések zavargássá fajultak, majd a rendőrség éles lőszerrel lőtt az emberekre, a lázongások gyorsabb elfojtása érdekében pedig harckocsikat, sőt hadihajókat is bevetettek.

Novembertől a Rijád el-Aszad tábornok vezetésével megalakult SZSZH indított gerillaháborút a hadsereg ellen. A kezdetben kizárólag könnyűfegyverekkel rendelkező lázadók a szomszédos arab országok és Törökország hathatós támogatásával jelentős katonai erővé nőttek ki magukat, 2012 őszéig már az ország több települését ellenőrzésük alá vonták. A helyzetet azonban tovább bonyolította, hogy 2012 nyarán az ország északkeleti részén lakó kurdok milíciái is beavatkoztak a harcba, Aleppóig nyomulva előre. A kurd lázadók egyszerre kerültek összetűzésbe a kormányerőkkel és az SZSZH-val. Mindemellett a konfliktusnak erősen szektariánus jellegét ad az a tény is, hogy a helybéli keresztények és alaviták a többségben alavitákból álló Aszad-rezsimet támogatják, míg a lázadók többsége a szunnita lakosság soraiból kerül ki. A szélsőségesebb felkelők rendszeresen hajtanak végre támadásokat a keresztény és alavita közösség ellen, míg a hadsereg és a kormányt támogató Sabiha milícia az ellenzékot támogató szíriai települések lakossága közt rendez időnként kisebb-nagyobb vérfürdőket.

2012 júniusának közepére az ellenzék és a kormányerők közötti harc annyira kiszélesedett, hogy az ENSZ vezetői és az Egyesült Államok a felkelést már szabályos polgárháborúnak minősítették. Mind a felkelőket, mind a kormányerőket nagyszámú külföldi önkéntes és idegen zsoldos is segíti: csecsenek, afgánok, kurdok, különböző országokból érkező arabok, illetőleg európaiak.

2013-ban új szereplő jelent meg a szíriai polgárháborúban, az eredetileg a kilencvenes évek végén alakult, és nem sokkal később az al-Kaidának hűséget esküvő iraki és levantei Iszlám Állam képében. Az Abu-Bakr Al Bagdadi által vezetett terrorszervezet 2006-ban több más szunnita szervezettel egyesülve alakította meg az Iszlám Államot. Korábbi vezetőjük, Abu Musab Al-Zarkawi egy légitámadásban vesztette életét. Az ISIS eredeti célja egy kalifátus létrehozása volt Irak szunnita többségű területein. Miután belépett a szíriai polgárháborúba, igényét kiterjesztette Szíria szunnita többségű területeire is. 2014. június 29-én kikiáltották a kalifátust, Abu Bakr al-Bagdadi lett a kalifa, a csoport pedig felvette az Iszlám Állam nevet.

Az Iszlám Állam kapcsolatrendszere a világban egyre szerteágazóbb és szorosabb. A nigériai Boko Haram is hűséget esküdött a terroristáknak, akiknek már évek óta dédelgetett céljuk a tisztán muzulmán Nigéria megteremtése. A Boko Haram oldalán is már a kezdetektől fogva arab önkéntesek harcolnak, sőt a Boko Haram emberei közül is nem egy harcol Irakban és Szíriában, hogy tapasztalatokat gyűjtsön. Az Iszlám Állam fegyveresei nagyrészt helyi arabok, de igen sok külföldi önkéntesük van, így bizonyítottan számos nyugat-európai, amerikai, de a környező közel-keleti és távolabbi muszlim országokból is csatlakoztak hozzájuk, ezenkívül afgánok, bosnyákok, csecsenek, albánok, pakisztániak is harcolnak a soraikban. Sokuk fiatal, akik otthon nem voltak képesek beilleszkedni, személyes problémáik miatt könnyen fanatizálódhatnak. Egyes tagokat, mint a bosnyákokat annak idején, súlyos lelki trauma is ért, mert saját szemükkel látták szeretteik halálát vagy szenvedését a boszniai háború idején, a muzulmánok ellen elkövetett atrocitások során. Ebben a konfliktusban is részt vettek iszlamista arab önkéntesek. A hadsereg nagyságának felső határát 200 000 főre teszik. Egy 2014. évi novemberi ENSZ-jelentés szerint 15 000 külföldi sorakozik az Iszlám Állam seregében, 80 különféle országból. Az amerikai hírszerzés 2015 februárjában már 20 000-re becsülte ezt a számot.

Az Iszlám Állam folyamatos térnyerése, a meghódított területeken végrehajtott megszárlások és elűldözések, valamint a kaotikus állapotba taszított észak-afrikai országok, a még mindig rendezetlen viszonyú Afganisztán és az önmagára találni képtelen Irak, valamint a belső villongásoktól terhes szubszaharai Afrika vezetnek el korunk egyik legnagyobb és legnehezebben megoldható válságához, a migránsválsághoz.

A MIGRÁNSVÁLSÁG KEZDETE

Lampedusa Olaszországhoz tartozó kis sziget a Földközi-tengeren, Málta és Tunézia között. Sziciliától 205, a tunéziai partoktól 113, Máltától 140 kilométernyire fekszik, 10 km hosszú, legnagyobb szélessége 4 km. Egy aprócska sziklaszirt, a Nyulak szigete tartozik még hozzá. A helyiek halászatból, mezőgazdaságból és az idegenforgalomból élnek. De akad itt kevésbé látványos dolog is. 1998-ban az olasz hatóságok átmeneti menekülttábort létesítettek a szigeten, miután Észak-Afrikából már korábban is rengetegen vágta neki az útnak a tengeren át. A 2000-es évek elején a folyamatosan növekvő, Európába irányuló migráció során Lampedusa kiemelt szerepet kapott, mint elsődleges tranzitpont az afrikai, közel-keleti és ázsiai bevándorlók számára. 2004-ben

a líbiai és az olasz kormány titkos megállapodást kötött, kötelezve Líbiát, hogy befogadja azokat, akiket olasz területről deportáltak. Ez 2004 és 2005 között hatalmas embertömegek Líbiába szállítását eredményezte, mindezt az Európai Parlament felhatalmazása nélkül. 2006-ra már emberek ezrei fizettek embercsempészeket Líbiában, hogy hajóval juttassák át őket Lampedusára. A megérkezéskor a többségüket a szárazföldi Olaszország valamelyik menekülttáborába szállították. Sokukat elengedték, ugyanis a kiutasítási határozatukat sosem foganatosították.

2009-ben az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága erős kritikával illette a lampedusai befogadóközpontot túlszűfolttsága miatt. Az egységet ugyanis maximum 850 emberre tervezték, és egy időben több mint 2000-en éltek itt. Az emberek jó része a szabad ég alatt aludt, nejlon- vagy műanyag zsákok alatt. 2009. február 19-én egy belső lázadás miatt a tábor jó része leégett. A bentlakó migránsok többsége Ghánából, Maliból és Nigériából érkezett, és szezonális mezőgazdasági munkásként dolgozott.

A 2011-es arab tavasz során több migráns érkezett a szigetre, májusra 35 000-en Tunéziából és Líbiából, augusztus végére ez a szám már 48 000 volt, többségük a 20-as, 30-as éveikben járó fiatal férfi volt. A kialakult helyzet törésvonalakat eredményezett az EU-ban. A francia kormány gazdasági bevándorlóknak minősítette az érkezőket, nem menekülteknek, akik az üldöztetések elől mentik az életüket. A líbiai nagykövet szerint Kadhafi a saját kénye-kedve szerint alakította az illegális bevándorlást. A nagykövet azt mondta: „Feketévé akarta tenni Lampedusát az afrikaiakkal.”

2014-ben 170 000 migráns érkezett Olaszország partjaihoz, ez 296 százalékos növekedés 2013-hoz képest. A migránsok közül több mint 140 000-en Líbiában szálltak hajóra, többségük Szíriából, Eritreából és egyéb nyugat-afrikai országokból indult útnak.

2015 januárja és áprilisa között több mint 1600 migráns vesztette életét Líbia és Lampedusa között a tengerben. Javarészt a szíriai helyzet fokozódása, az Iszlám Állam térnyerése és a Frontex, valamint a tagállami haditengerészetek által állandóvá tett vízi ellenőrzések (Mare Nostrum) miatt a Líbia–Lampedusa-tengely veszített népszerűségéből. A menekültek 2015 júliusa, augusztusa tájékán inkább más úton próbáltak meg Európába jutni.

EL CAMINO DE BALKAN

2015 júniusában 124 000 menekült érkezett Görögországba. Ez 750 százalékos növekedés a 2014-es adatokhoz képest. A növekedés, mint a korábbi esetekben is, a szíriai, iraki és afganisztáni háborúk következménye. Miközben az amúgy is csödközeli görög gazdaság éppen az IMF–Világbank-tandemmel birkózott, a migránsválság újabb terheket rótt az amúgy is mesterségesen életben tartott gazdaságra. A görög kormány az Unióhoz fordult segítségért, míg az ENSZ menekültügyi főbiztosságának európai igazgatója, Vincent Cochetel azt mondta: „a görög fogadóállomások elviselhetetlenek, a szigeteken teljes a káosz”.

A migránsok a Közel-Keletről egy hat kilométeres vízi szakaszon érkeznek Híosz, Kosz és Leszbosz szigeteihez. Ez a három sziget mind közel fekszik Törökországhoz, ugyanakkor a szárazföldi Európa első és legközelebbi állomása. Uniós és schengeni

tagállamként Görögország a migránsválság hatására feladta az Unió külső határvédelmét, és így sem megállítani, sem regisztrálni nem tudta a migránsokat. Ehhez persze szükség volt arra is, hogy Törökország úgy döntsön: engedi az embercsempészek hajóit keresztülhaladni a felségterületén. Korábban a török rendőrség és parti őrség még próbálkozott a csempészet megállításával, ám ezt a harcot feladták. A török álláspontban bekövetkezett változás annak köszönhető, hogy az ISIS török földön is merényletet követett el, ezután lépett fel Törökország tevékenyen az ISIS ellen egy légitámadás formájában. Július 23-án 5 fegyveres megtámadott egy török határátkelőhelyet Elbeylinél. Ennek hatására a török haderők elkezdtek észak-szíriai ISIS-állásokat lőni, a jelentések szerint a bosszúakcióban 100 ISIS-katona vesztette életét, ám ezeket az információkat a török ellenzéki médiumok megkérdőjelezték. Később a török hadsereg azt közölte, hogy mind az öt, a határátkelő helyet megtámadó radikális iszlamista életét vesztette. Ezek a momentumok vezettek odáig, hogy Törökország megváltoztatta korábbi álláspontját, és átengedte az embercsempészhajókat Görögország felé. A helyi török politikusokat az a vád is érte, hogy közvetlenül együttműködnek az embercsempészekkel, ezt a francia tiszteletbeli konzul jelentette ki, aki maga is hajókat adott el a menekülteknek.

Törökország egyébként kivette a részét a menekültek befogadásából. Mint szomszédos ország, értelemszerűen ide érkeztek át a határ szír oldaláról a menekültek. Az ENSZ számításai szerint 1,5-1,9 millió szír juthatott át Törökországba. A törökök rosszul mérték fel a helyzetet, hogy hamar megoldódó válságról van szó, arra azonban senki sem számított, hogy még decemberben is migránsok millió táboroznak majd az Unióba igyekvő Törökország területén.

Az embercsempészek átlagosan 1000–1500 dollárt kérnek egy 25 perces hajóútért Bodrumból, Törökországból Kos szigetére. 2015 augusztusában több száz hajó kelt át a tengeren minden éjjel. A migránsok, akik mobiltelefonnal, tablettel és más számítástechnikai eszközzel felszereltek, részletes tudással rendelkeztek az Európán keresztül húzódó illegális útvonalak terén: hogyan jussanak el Theszaloníkiba, Görögország belsejébe, onnan 3–4000 dollárért Németországba vagy 10–12 000-ért Nagy-Britanniába.

Macedónia

Az amúgy is belpolitikai válságoktól terhes, valamint saját identitásának elfogadásával folyamatosan küzdő Macedónia belecsöppent a migránsválságba. Az ország görög határszélénél, Gevgelijnánál migránsok ezrei bukkantak fel. Vojisláv Sztojánovics, a Nemzetközi Helsinki Bizottság egyik macedóniai vezetője szerint: „A probléma olyan nagy, hogy humanitárius válság fenyegeti Macedóniát. 28 ember, köztük nők és gyermekek haltak meg a vasúti síneken Szerbia felé menet. Másokat kirabolnak, megvernek, elrabolnak. Azok pedig, akiket a Gazi Baba-i nemzetközi fogadóközpontba szállítanak, embertelen körülményekkel és túlsúfoltsággal kell hogy szembenézzenek.” A bajokat tetézi, hogy az amúgy sem belpolitikai nyugodtságáról híres Macedóniában a civil szervezetekről kevés kivétellel nem vesz tudomást a kormány. „Egyre több és több

menekült érkezik Macedóniába. Az ázsiai és afrikai polgárháborúk, a felmelegedés és a görögországi bevándorlási mutatók növekedése azt prognosztizálják, hogy jelentős növekedés lesz a menekültek számában Macedóniában is” – tette hozzá Sztojanovszki. És igaza lett. Gyakorlatilag a mai napig is folyamatos az áramlás, igaz, a macedón hatóságok mindent megtettek a károk enyhítése szempontjából. Először 72 óra láthatatlanságot adtak az országba érkezőnek. Ez azt jelenti, hogy ha valaki átlépte Macedónia határát, 72 órája van arra, hogy ingyen használva a közlekedési eszközöket, valamerre el is hagyja azt.

2015 augusztusában eszkalálódott a helyzet Macedóniában. Migránsok száza csaptak össze a rendőrökkel, mert Görögországból akartak bejutni az országba. A macedón kormány szükségállapotot hirdetett, mert június és augusztus között az országon áthaladó menekültek száma meghaladta a negyvennégyezret. A korábbi elnőző, át- és beengedő politikán 2015 őszén változtatott a macedón kormány, és 12 kilométeren kerítéssel zárta le a határt. A migránsok többször is megpróbálták áttörni, folyamatosak az összecsapások.

Szerbia

A Macedóniából érkező migránsok a Tabanovce–Miratovac vonalon lépnek be a zöldhatáron Szerbia területére. Onnan a preševói táborba kerülnek. Ebben a dél-szerbiai, a macedón határtól kőhajításnyira fekvő kisvárosban működik az egyik menekülttábor. Nyáron két nyitott katonai sátor szolgált táborként a városka rendőrségével szemben. 2015 nyarán volt szerencsém a táborban járni, az ott tapasztaltakat a *Magyar Nemzet Magazin* hasábjain taglaltam. „[...] Ahogy elindulunk az aszfaltos, ám mégis poros utcán, egy kisebb csoport ül előttünk a földön. Hátizsákokkal, viszonylag jó, ám itt-ott viseltes ruhában. Első ránézésre, messziről akár egy kiránduló, hegyeket és dombokat bakancsban meghódító baráti társaságnak tűnnek. Közelebb érve már nem. Ahogy lenéznek az egyikük lábára, a bokájára egy, a pékségekben a kifli és a zsemle becsomagolására rendszeresített zacskó van szorítva. Alatta egy zsebkendő. Először bizalmatlanul nézzük egymást, majd megtöröm a csendet. Elmondják, hogy Szíriából érkeztek. Előző nap érkeztek meg Szerbiába Macedónián keresztül. Nem akarnak maradni. Svédország vagy Németország az úti cél. [...] Egy harmincas éveie elején jár, testesebb, kopasz férfi megszólít. Kérdezte, honnan jöttünk. Megmondom. Én is visszakérdezek. Azt mondja, Szíriából. Amerikai angolt beszél, azt is megtudjuk, miért. Amerikában volt mesterképzésen, aztán úgy döntött, hogy az üzleti diplomájával hazamegy Szíriába, és ott boldogul majd. Ez ment is egy darabig, de aztán eltört valami. Hónapok óta gyalogol. Most Szerbiában van. Elnézést kér azért, hogy itt van, és azért, hogy keresztül kellett mennie oly sok országon, már előre bocsánatot kér, hogy Magyarországon is keresztül fog menni, mert Hollandiába, Németországba vagy Skandináviába tart. [...] Közben egy férfi lukas, elnyűtt zoknijától szabadul meg éppen. Ő is szíriai. Lábujjai fekélyesek, üszkösek. Körmei egybenőttek a lábujjaival. Mosolyog. Megvonja a vállát. Mellette ülő társa piros dobozos üdítőitalt szürcsölget. Erős 50-es lehet. Ránk néz, és elkezd arabul énekelni. Mosolyog. Itt mindenki mosolyog.”

Egy hónappal később a szerb hatóságok és az ENSZ menekültügyi főbiztosságának belgrádi irodája bezárta a tábort, és helyette nyitott egy újat, ami közvetlenül a vasútállomás mellett helyezkedik el. Ez a tábor már zárt, katonák és rendőrök őrzik. A táborba egyesével engedik be a jövevényeket, először fémdetektorral átvizsgálják őket, majd kapnak egy azonosító számot, és kis csoportokban a fogadósáttal szemközti épületbe kísérik őket. Regisztráció előtt orvosi vizsgálat vár rájuk. Adataikat számítógépre rögzítik, fotóval, ujj- és tenyérnyomattal, és csak ezután engedik őket vissza a táborba. Bár a tábor kerítéssel és homokzsákokkal körbekerített, nyitott, bárki bármikor elhagyhatja. A többség így is tesz, megkapják a papírt, amivel igazolhatják magukat, majd továbbállnak. Preševóban 800 menekültet tudnak elszállásolni, a nők és a gyermekek az épületben alszanak, a férfiak sátrakban vagy a szabad ég alatt. Orvosi ellátásukról nemcsak a szerb egészségügyi hatóságok gondoskodnak, hanem az Orvosok Határok Nélkül nevű nemzetközi segélyszervezet is. Az ENSZ adatai szerint július közepéig több mint 45 ezren kértek menedéket a szerb hatóságoktól.

Mivel a migránsok nem álltak meg Preševónál, Szerbián belül is egyre nagyobb nyomás nehezedett Belgrádra és a Vajdaságra. Belgrád utcáit és közparkjait ellepték a migránsok. Másik részük a Vajdaság északi része felé tartott, Kanizsa, Kikinda, Szabadka felé, hogy a zöldhatáron átlépve Magyarországon folytassa útját nyugat felé. A Vajdaságban aztán feltorlódtak a migránsok. Miután az illegális határátlépések száma Magyarország felé a májusban mért heti 2500-ról először megháromszorozódott, majd megötszöröződött, a magyar kormány június 17-én bejelentette, hogy kerítést húz fel a magyar–szerb határnál 170 km hosszan és négy méter magasan, melynek építése júliusban elkezdődött.

Magyarország

A júliusban megkezdett építkezések miatt az Európai Bizottság és az Unió tagállamai elégedetlenségüket fejezték ki Magyarországgal szemben, mert szerintük Budapest megszegte az uniós szabályokat, ugyanakkor arra hívták fel a többi, a migrációs válság által érintett ország figyelmét, hogy ne cselekedjen hasonlóan. Annak ellenére, hogy a magyar kormány a schengeni megállapodás szerint cselekedett, vagyis a schengeni zóna határainál fekvő országoknak kötelességük megvédeni a határt az illegális átlépéstől, ezért határellenőrzéseket léptetett életbe. Az építkezés első üteme augusztus végén ért véget.

2015. szeptember elején Orbán Viktor magyar miniszterelnök védelmébe vette a magyar eljárási rendet a migránsok tekintetében, dacára az éppen zajló káosznak a Keleti pályaudvaron. Ugyanezen a napon a rendőrség megengedte az addig a pályaudvar aluljárójában rostokoló menekülteknek, hogy vonatra szálljanak Bicske felé, ahol menekülttáborban helyezték volna el őket. A migránsok nem működtek együtt, és a vonaton maradtak. Állóháború alakult ki a felek között. A migránsok nem fogadták el a rendőröktől az élelmet és ivóvizet. Szeptember negyedikén mintegy négyezer migráns megunta a várakozást, és gyalog nekiindult Ausztria és Németország irányába. A helyzet tarthatatlansága miatt ugyanezen az estén a magyar kormány buszokat küldött értük, és Hegyeshalomhoz szállította őket.

Szeptember közepén a magyar rendőrség eltorlaszolta a határátkelőhelyet. A rendőrök mellett a rendre a TEK és a honvédség alakulatai vigyáztak. A határsávra felkerült a drótkerítés, a hatóságok pedig minden átszökni próbáló migránst elfogtak. A tiltott határátlépés 2015. szeptember 15-e 12 órától bűncselekménynek minősül, és elzárás jár érte. Már ekkor megkezdődtek az előkészületek új utak keresésére. A határon önkéntesek broszúrákat osztogattak, amelyeken Horvátországot ajánlották mint alternatívát.

A közösségi média is megmozdult a „Kerüld el Magyarországot” vagy „Avoid Hungary” csoportok révén, ugyanakkor a horvát–szerb határsáv különösen veszélyes a délszláv válság óta elő nem kerített aknáknak miatt. Néhány száz migráns kétszer is áttörte a kerítést a Horgos 2 határátkelőnél, és betondarabokkal, valamint palackokkal, üveggel dobálták meg a magyar hatóságokat, akik válaszul könnygázzal és vízágyúval reagáltak. A helyszínen lévő szerb rendőrség tétlenül végignézte az összecsapásokat. Pár nappal később a magyar kormány újabb kerítésépítésbe kezdett, most azonban a horvát határ mentén.

2015-ben több mint 400 000, nagy többségében muszlim vallású migráns lépte át illegálisan Magyarország határait. Október végére azonban a határátkelőknél és kerítéseknek köszönhetően a migránsválság Magyarországon gyakorlatilag véget ért.

November másodikán az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága bejelentette, hogy az októberben az Európai Unió területére illegálisan belépő emberek száma (218 394) majdnem meghaladta a tavalyi év egészében mért adatokat (219 000). Ezzel az Európai Unió a legnagyobb havi bevándorlási statisztikát könyvelhette el.

A magyar miniszterelnök szerint a kialakult válsághelyzet nem egy váratlan krízis, hanem annak a folyamán, hogy a tagállamok képtelenek az Unió külső határait megvédeni az embercsempészeketől. November 3-án a magyar parlament túlnyomó többséggel elutasította az Unió által kirótt kötelező kvótarendszert, ami felosztotta volna a tagállamok között a menekülteket. Sőt, a magyar kormány szlovák partnerével együtt jogi eljárást kezdeményez az EU ellen. November negyedikén a Frontex hivatalosan is közzétette adatait, melyek szerint 800 000 ember lépte át illegálisan Európa határait 2015-ben.

Horvátország

A két éve uniós tag Horvátország szárazföldi határkapcsolatot tart fent Szerbiával, ami megnövekedett veszélyforrást jelentett a menekültek zavartalan átjárása miatt. Miután a magyar kormány kerítést emelt a szerb határra, a menekültek Horvátország felé vették az irányt. A horvát–szerb határ 80%-át a Duna teszi ki, de egy 70 kilométeres szakasz erdőkkel és mezőkkel tarkított Tovarnik közelében. Ranko Ostojčić horvát belügyminiszter néhány nappal a horvát migránsválság kialakulása előtt úgy nyilatkozott: „A rendőrségnek elég erőforrás áll rendelkezésére a térségben, hogy megvédje a horvát határt az illegális bevándorlóktól.” A horvát elnök, Kolinda Grabar-Kitarović és a miniszterelnök-helyettes, Vesna Pusić visszautasította annak a lehetőségét, hogy a magyarhoz hasonló kerítést húzzon fel Zágráb a szerb határra. Zoran Milanović miniszterelnök pedig azt jelentette ki, hogy Horvátország készen áll segíteni a menekülteknek az országon keresztüljutást.

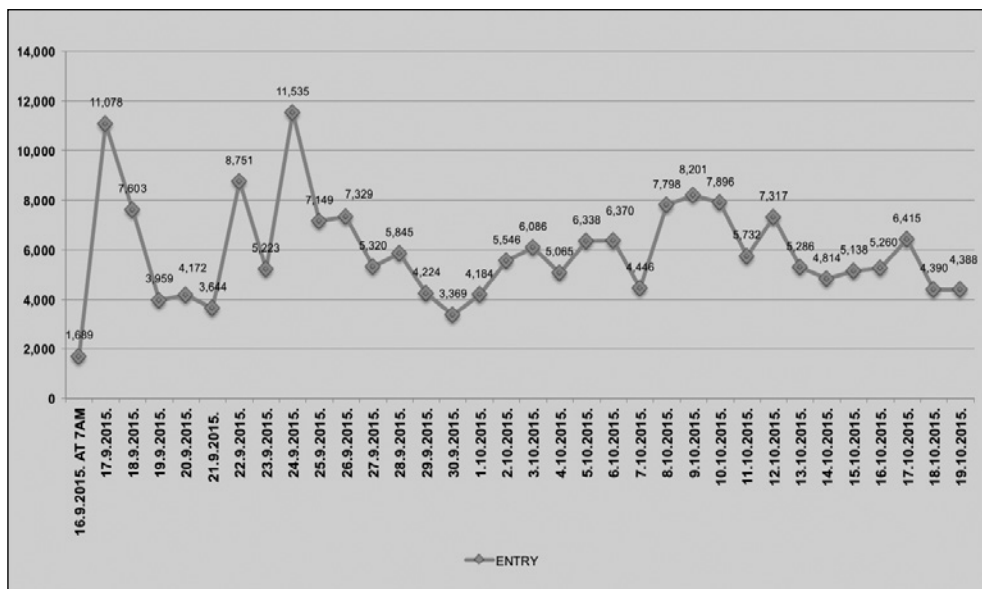
Szeptember 15-én érkezett meg a horvát határhoz a migránsok első hulláma. A menekültek Sid városa felé vették az irányt, mely 10 kilométerre helyezkedik el a horvát határtól.

A menekülteket buszra rakták, és a horvát határra szállították. Tovarniknál, a horvát oldalon a buszokat a Vöröskereszt és a rendőrség várta. Szeptember 17-én több mint 5000 migráns érkezett Tovarnikba. Ugyanezen a napon Ranko Ostojić belügyminiszter már azt nyilatkozta, hogy „Horvátország megtelt”, és ezért a határok lezárására kényszerül, így nemcsak az átkelőhelyek, de a vasúti kapcsolat is megszűnt Szerbia felől.

Október 6-ig 125 000 ember lépte át Horvátország határát. Szeptember közepe és október közepe között 200 000 migráns lépett be Horvátországba, többségük Magyarország felé vette az irányt. Magyarország a határzárrel arra kényszerítette a migránsokat, hogy újabb utat keressenek, ezúttal Szlovénia felé. A kétmillióss Szlovénia ugyanakkor rögtön jelezte, hogy kapacitásai csak arra elegendők, hogy napi 2500 migránst fogadjanak. Ez oda vezetett, hogy a migránsok feltorlódtak Horvátországban, Szerbiában és Macedóniában is.

Szeptemberig több mint 80 000 ember lépett horvát területre. Ez pedig szignifikáns kiadásokat jelentett az amúgy sem túl jó, sőt az utóbbi években egyre romló – és ezért az Unió által többször megfeddett – horvát gazdaságnak. Ranko Ostojić belügyminiszter szerint csak október első hetéig 5 millió eurót költött el a horvát kormány a menekültkrízisre, és ebben nem foglaltatnak benne a transzportköltségek, amelyeket felajánlások útján rendez a kormányzat.

1. ábra

Forrás: Mup.hr.

Csakúgy, mint a menekültválságtól sújtott országok többségében, Horvátországban is sok, összesen 40 civil szervezet állt csatasorba, hogy a kormányzati felkészületlenséget ellensúlyozva, tevékeny részt vállaljon a menekültek ellátásában. Az egyik civil szervezet, a Béke Tudományok Központjának szakértője egy, általam készített interjúban azt mondta: „A civil szervezetek oldaláról nagyon sok pozitív dolgot és néhány negatívát is tapasztaltunk. Úgy vélem, hogy a pozitív oldala ennek a krízisnek az, hogy sok a jószándék, és hogy a humanitárius szemlélet túlnötte a nemzetbiztonságit, azt is látjuk, hogy a civil szervezetek és magánszemélyek összegyűlnek, és megpróbálnak segíteni az embereken, nagyon emberi módon. [...] Ami a krízis negatív mozzanatait illeti Horvátországban: azt gondolom, hogy talán jobban is felkészülhettünk volna... van elég tartalék és jó szándék, de sok esetben ezek nem a megfelelő helyre mennek, és ha ezekkel jobban gazdálkodnánk, akkor a dolgok könnyebben mennének, és nem alakulnának ki helyi humanitárius krízishelyzetek.”

A civil szervezet szerint a horvát kormány nem rendelkezett a megfelelő tervvel a menekültválság kezelésére, ugyanakkor az is problémát jelent, hogy egyes uniós tagállamok saját hatáskörben zárnak be vagy éppen nyitnak ki határokat. Vanja Bakalović jogi szakértő szerint: „Mi a biztonságos átjárás mellett emeltük fel a szavunkat csakúgy, mint a humanitárius vízum esetében is. Úgy hisszük, hogy néhány olyan mechanizmust, ami az európai jogban megjelenik, már korábban aktiválásra kerülhetett volna. Ilyen például az átmeneti védelem, amit a hasonló helyzetek kezelésére találtak ki, vagyis a menekültek tömeges vándorlására... A kormányoknak pedig meg kellene állapodniuk abban, hogy hány embert fogadnak be ahelyett, hogy azt a bajt fokoznák, amiben most vagyunk. Van néhány olyan döntés, amit csak együtt hozhatunk meg az Unión belül és az egyes kormányoknak pedig be kellene fejezniük a politikai játékaikat, és meg kellene érteniük, hogy kötelességeik vannak a nemzetközi jog alapján, és eszerint is kellene viselkedniük, ellenkező esetben ezeknek az embereknek a méltósága és emberi jogaik a továbbiakban is sérülni fog.”

Míg a gazdaságilag fejletlenebb és hátrányos helyzetben lévő Baranya-Szlavónia régiót gyakorlatilag tönkreteszi a migrációs válság, addig a horvát főváros csak a hírekből ismerheti a migránsokat. Errefelé ugyanis senki sem jött. Zágrábban működik az Etikai és Migrációs Tudományok Intézete (IMIN), az intézet kutatójával folytatott interjúm során Anđjelko Milardović azt mondta: „Ez egy új tapasztalat az Európai Unió számára, és azok számára is, akik ezen a területen, a Horvát Köztársaságban élnek. Ezt a helyzetet pedig csak egy kijáratival lehet megoldani, ami akár egy korridor, egy folyosó is lehet. De van egy kérdés Angela Merkelhez. Ha Angela Merkelnek szüksége van migránsokra a Közel-Keletről, miért nem megy le egyenesen Törökországba vagy a görög partokra, és miért nem szállítja őket egyenesen a tengeren át Hamburgba? A jelenlegi helyzet nagyon bonyolult minden ország számára a balkán térségben, a közép-európai országoknak is, és remélem, hogy a közeljövőben az uniós politikusok megtalálják a megoldást a problémából való kilépésre.”

A szakértő szerint a tél beálltával az úgynevezett balkáni út elnéptelenedik majd. Ugyanis a téli hőmérséklet nem kedvez az alapvetően a Közel-Keletről és Afrikából érkezőknek. Helyét új utak veszik át. Az egyik lehetséges forgatókönyv a tengerre

koncentrálódik, Törökország partjaitól, az Adrián át Európába. A vándorló csoportok összetétele is egyre gyakrabban változik. A horvát belügyminisztérium október 27-én új adatokkal állt elő, Zágráb szerint a menekültválság kezdete óta közel 264 000 bevándorló érkezett Opatovacon keresztül Horvátországba. Mint ahogy az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának adataiból is kiderül, a migránsok 77%-a Görögországon és Törökországon, 22 százaléka pedig Olaszországon keresztül éri el az Uniót. A migránsok 53 százaléka szír, 16 százaléka afgán, 6 százalék eritreai és 25 százaléka egyéb nemzetiségű. A bevándorlók 65 százaléka felnőtt férfi, 15 százaléka felnőtt nő és 20 százaléka a gyermek. A kialakult humanitárius krízisre való tekintettel az IMIN, mint a kormányzat mellett működő intézet, javaslatcsomagot dolgozott ki a válság kezelésére. Ebben többek között a következőket javasolják: befogadási kapacitások lehetőségének és számának növelése; új tranzitközpontok létrehozása; Szlovénia és Ausztria felé irányuló transzferek gyorsabbá és professzionálisabbá tétele; a szomszédos országokkal tárgyalások megkezdése a Horvátországot ért terhek megosztásában; az anyagi és emberi erőforrások megnövelése, a fizikai akadályok létrehozása helyett; a meglévő szálláshelyek felújítása és korszerűsítése (pl. internet-hozzáférés); a koordináció javítása, a fordítók és tolmácsok számának növelése; a menekültek időszerű és érvényes tájékoztatása a kialakult helyzetről, a további kilátásokról; az orvosi és egészségügyi létszám növelése, a pszichológiai, pszichiátriai támogatás megteremtése; az úgynevezett sérülékeny csoportok, vagyis a terhes nők, gyerekek és idősek különleges igényeinek biztosítása, elsőbbségi fogadása és ellátása; a lakosság kvótarendszerre való felkészítése; a lakosság tájékoztatása a kényszerű intézkedésekről, vagyis a befogadásokról; az idegengyűlölet és rasszizmus elleni intézkedések megszigorítása; valamint a köz- és magánszféra a szponzorált fogadás, elszállásolás és integrációs kérdésekbeni partneriségének erősítése.

A választásokra készülő horvát állam azonban a gyakorlatban inkább a szélsőséges elvek és ideák zászlóra tűzését vállalta fel. Az sem segített a helyzeten, hogy egy időre a 8 határátkelőből Horvátország is lezárt hetet. A szerb kormány számításai szerint – és ez derül ki Alekszandar Vucsics miniszterelnök Jean-Claude Junckernek és Martin Schulznak írott leveléből is – átlagosan napi 20 000 euróba került a menekültek regisztrációja, beléptetése és elszállásolása, négy hónapon keresztül. Mint ahogy Alekszandar Vucsics fogalmaz, az összes költség azonban ennél jóval magasabb, hiszen egy befogadóközpont üzemeltetése havi több mint félmillió eurót tesz ki.

Szlovénia

2015. szeptember 17-én Szlovénia időszakosan visszaállította a határőrizetet Magyarországgal szemben, az osztrák és a német példát követve. Szlovénia az első erős migránshullámot a következő napon érezte meg először. Ekkor ugyanis a szlovén készenléti rendőrségnek kellett beavatkoznia Harmicánál, könnygázt használva annak érdekében, hogy a migránsok ne törhessenek át Horvátország felől. Szeptember 19-én az ország 1500 migránst regisztrált, többségüket átmeneti befogadóállomásokra és menekülttáborokba irányították. A legnagyobb „forgalom” a dobovai határátkelőnél volt.

Miro Cerar miniszterelnök látogatást tett az egyik menekülttáborban, ahol kijelentette, hogy Szlovénia ura a helyzetnek, ugyanakkor kritizálta a horvát kormányt az együttműködés hiánya miatt.

Október 18. után Szlovénia növekvő számú menekülttel nézett szembe nemcsak napról napra, de óráról órára is. Október 22-én a szlovén hatóságok 12 600 migráns érkezését regisztrálták 24 óra alatt. A szlovén parlament törvényt szavazott meg, ami több jogosítványt adott a hadseregnek, és ezzel együtt segítséget is kért a kormány Brüsszeltől. Az EU válaszként egy biztost küldött Ljubljanába, és „minicúcsot” hívott össze. A szlovén hatóságok azzal is megvádolták a horvát rendőroket, hogy a zöldhatárra irányítják a migránsokat, kikerülve ezzel a hivatalos eljárási rendet. November 10-én Miro Cerar miniszterelnök bejelentette, hogy Szlovénia átmeneti technikai akadályokat fog bevezetni a migránskérdés közben tartása miatt, de a határátkelőket nem zárják le. Ezt követően a szlovén hadsereg megkezdte egy kerítés felépítését. Az osztrák belügyminiszter, Johanna Mikl-Leitner teljes támogatásáról biztosította a szlovén kormányt a horvát határra épített kerítés ügyében.

Ausztria

2015. augusztus 27-én 71 halott migránsra bukkant az osztrák rendőrség egy elhagyott kisteherautóban Bécs közelében. Egyfajta válaszként, augusztus 31-vel az osztrák rendőrség fokozott közúti ellenőrzéseket vezetett be az embercsempészek kiszűrésének céljával. Az intézkedés miatt a magyar határon 19 kilométeres sor alakult ki, a vasúti közlekedés órákon át szünetelt. Szeptember 4-én Werner Faymann osztrák és Angela Merkel német kancellár bejelentette, hogy a migránsok szabadon átléphetik a határt Magyarország felől, és Németország felé indulhatnak. Szeptember 5-én megérkezett az első busznyi menekült Magyarország felől. Csak aznap 6500 migráns lépett át az osztrák határt úgy, hogy további 2200 már úton volt Németország irányába. Szeptember 14-én Ausztria ideiglenes határellenőrzést állított vissza Magyarországgal szemben, a hadsereget is kivezényelték a magyar határhoz. Szeptember 19-én Ausztria 10 000 migránst engedett be az országba Szlovénia és Magyarország felől. Október 28-án Ausztria úgy döntött, hogy kerítést épít a szlovén határra, ahogy a belügyminiszter fogalmazott, hogy „ellenőrzés alatt tudják tartani a migránsválságot”.

Németország

Németország vált a migránsválság célállomásává, egy mesebeli, ideális helyé a menekültek számára. Szeptember 6-án migránsok ezrei lépték át a német–osztrák határt. A német kormány befogadó és ösztönző kommunikációja mind bel-, mind pedig külpolitikai konfliktusokat okozott. Németország a migránsválság őt érintő első mozzanata után jelezte, hogy a hozzájuk érkező bevándorlókat kvótarendszer szerint osztaná szét a tartományok között. 2015 szeptemberében a tartományok már jelezték, hogy a rájuk kirótt terheket nem bírják viselni, és erős kritikával illették a berlini vezetést, amiért alulértékelt a krízishelyzetet.

Szeptember 13-án a német belügyminiszter bejelentette, hogy Németország biztonsági okokból átmeneti határellenőrzést léptet életbe az osztrák határon. Az intézkedés magában foglalta a vasúti közlekedés átmeneti felfüggesztését és a gépkocsik teljes átvizsgálását. Október 5-én a német *Bild* című lap egy titkos jelentésre hivatkozva hozta nyilvánosságra, hogy 2015 végére a migránsok száma elérheti a 1,5 milliót Németországban. Ezt az információt a német belügyminisztérium azonnal cáfolta, és továbbra is a korábban meghatározott 800 000-es szám mellett kardoskodott. A német hatóságok a 18 év alatti fiatal bevándorlókat gyerekként kezelte, és ugyanazokkal a jogokkal ruházta fel őket, mint a német gyermekeket. Október végén az alsó-szászországi 102 fős lélekszámú Sumte település azt az információt kapta a német kormánytól, hogy 750 bevándorlót kell befogadnia.

Németországban rendszeresek a migránsok elleni tüntetések és támadások, mint ahogy a migránsok által elkövetett lázadások és villongások is. A kialakult helyzet, valamint Angela Merkel elhibázott kijelentései, miszerint bárki Németországba mehet, és új otthonra találhat, a kancellár népszerűségvesztéséhez és esetleges bukásához is vezethet.

AZ EURÓPAI UNIÓ

A 2015-ös, Keleti pályaudvarról indult menekültvonulás miatt Németország, Olaszország és Franciaország azt követelte, hogy a menedékkérőket egyenlően osszák szét az Unió tagállamai között. Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnöke azt javasolta, hogy 160 000 migránst osszanak szét a tagállamok között. A luxemburgi külügyminiszter, Jean Asselborn pedig egy Európai Menekültügyi Ügynökség felállítását kezdeményezte, aminek jog- és hatásköre lenne, hogy megvizsgálja: minden uniós tagállamnak azonos módszere van-e a migránsok menedékkérelmének elbírálására. Orbán Viktor magyar miniszterelnök az Európai Bizottságot kritizálta. Arra figyelmeztetett, hogy menekültek tízmillió érkehetnek Európába. Asselborn viszont a magyar miniszterelnököt kritizálta. A német külügyminiszter, Frank-Walter Steinmeier kijelentette: azok az uniós tagállamok, amelyek nem fogadják el a menekültkvóta-rendszert, rá lesznek arra kényszerítve.

A visegrádi négyek (Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia) a szeptemberi prágai találkozón megegyeztek, hogy nem fogadják el a hosszú távú kvótát a menekültek újraosztásában. A cseh belügyminiszter, Milan Chovanec bejelentette: minden, a rendőrség által elfogott szír állampolgár menedéket kaphat, de csak 60-an éltek a lehetőséggel az 1300-ból, a többiek továbbálltak Németország felé. 2015 novemberében a Cseh Köztársaság programot dolgozott ki a Jordániában menekülttáborban lévő szírek orvosi ellátására. A csehek 400 embert választottak ki, köztük súlyosan beteg gyermekeket, akiket a legjobb cseh klinikákon kezeltek, míg családjaik albérletet, repülőjegyet és menedéket kaptak, miután kijelentették, hogy Csehországban maradnának. Ugyanakkor a három Csehországba szállított családból egy azonnal továbbállt Németországba. Bohuslav Sobotka cseh kormányfő szerint ez is azt bizonyítja, hogy a kvótarendszer nem működőképes.

Szeptember 7-én Franciaország bejelentette, hogy 24 000 menedékkérőt fogad be az elkövetkező két év során, Nagy-Britannia 20 000-et, legfőképp gyermekeket és árvákat jordániai, libanoni és törökországi táborokból, Németország 6,7 milliárd dollárt ajánlott fel a menekültválság megoldására. Szeptember 22-én az EU belügyminiszteri tanácskozásán megállapodtak arról, hogy 120 000 menekültet osztanak szét az elkövetkező két év során az úgynevezett frontállamokból, vagyis Olaszországból, Görögországból és Magyarországról más EU-országokba. A relokáció a nemzetközi védelem szükségét különösen igénylő csoportokra vonatkozik. Olaszországból 15 600, Görögországból 50 400, Magyarországról pedig 54 000 ember került volna szétosztásra a tagállamok gazdasági helyzete, lélekszáma és a menedékkérelmek arányában. Ezt a javaslatot nagy többséggel szavazta meg a tanács, csak Csehország, Magyarország, Románia és Szlovákia szavazott ellene, Finnország pedig tartózkodott. Miután Magyarország nemmel szavazott, az előzetesen megállapított 54 000 menekült áthelyezése helyett Olaszországból és Görögországból telepítenek át több embert az EU-tagállamokba. Robert Fico szlovák miniszterelnök bejelentette: a luxemburgi Európai Bíróság elé viszi a kvótaügyet. Október 9-én az első 20 eritreai menekült indult meg Svédországba az áthelyezési program keretében. November 12-én az EU vezetői kétnapos csúcson gyűltek össze Máltán, ahol arról állapodtak meg, hogy Törökországnak 3 milliárd eurót ad az Unió két év alatt, hogy a török területen élők, mintegy 2 millió menekültet elláthassák, cserébe Törökország megígérte, hogy útját állja a további migránsmozgásoknak.

November közepén Párizsban szélsőséges iszlamisták merényleteket követtek el egy étterem, egy futballstadion és egy koncertterem ellen, melyben 130 ember vesztette életét. A januári *Charlie Hebdo* gúnylap elleni támadástól eltérően, a tettesek most nemcsak másod-, illetve harmadgenerációs bevándorlók voltak, hanem akadt köztük olyan is, akit néhány hónappal korábban még az opatovaci menekülttáborban regisztráltak. A lengyel unióügyi miniszter a támadások után azt mondta: Lengyelország csak akkor fogad be menekülteket, ha biztonsági garanciákat is kap mellé az ország.

A párizsi merényletek arra ösztönözték az uniós vezetőket, különösen a németeket, hogy újraértékeljék az Unió menekültügyi politikáját, különös tekintettel a jelenleg is zajló migrációs válságra. A fő indok ugyanis az volt – bár Angela Merkel német kancellár ezzel nem értett egyet –, hogy a migránsok nagy száma magában hordozza a terrorveszély megnövekedését, ugyanis az ellenőrizetlen, papírok nélkül Európán átvágó ezrek közé bármikor beépülhetnek szélsőségesek terroristák is. Ez egyébként a párizsi merényletek kapcsán bebizonyosodott.

Egyelőre úgy tűnik, hogy bár az Európai Unió a gazdasági válsággal meg tudott küzdeni, a migrációs válságra megfelelő megoldást nem talál. Az Unió meghatározó tagállamai, Németország vagy Franciaország képtelen kezelni a kialakult helyzetet, és megoldások helyett idealista képeket vázolnak maguk és Európa felé. A válságra adott unortodox megoldások pedig rendre elutasításra kerülnek uniós szinten, ám a tagállamok körében ragadós a magyar példa. Ezt bizonyítják az Európa-szerte tapasztalható kerítésépítések és határellenőrzések. November végére Magyarországon gyakorlatilag megszűnt a menekültválság, az exodus elkerüli hazánkat. A kérdés azonban még mindig megválaszolatlan: hogyan és miképp oldja meg az Unió a migránsválságot? Képes-e

az európai társadalom integrálni a bevándorlókat? Kap-e hozzáadott értéket az Unió gazdasága a migránsoktól? Vagyis békés együttélés és integráció lesz a migránsválság végeredménye, vagy Európa csatatérre változik? Túléli Európa a migránsválságot, vagy brüsszeli irányítással gyakorlatilag saját magát végzi ki a nap végén? Mint az látható, az EU által kínált megoldások inkább kockázattal, mintsem a siker ígéretével kecsegtetnek. A magyar megoldásokat pedig intézményi szinten elítélik az Unióban. Európa léte egy géptől függ, ám a remegő kezek folyamatosan a konnektor felé nyúlnak. Az idealizmus és a rózsaszín ködös szolidaritás hozhat eutanáziát?

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Berlin calls for sanctions on EU states that reject refugee quotas.* Deutsche Welle, 15 September 2015.
- „Bigger than drugs”: how the Mafia profits from the Mediterranean migrant crisis.* ABC News, 29 June 2015.
- Borbély Tamás: *A volt jugoszlávia tagállamainak gazdaságpolitikai összehasonlítása.* PhD-értekezés.
- Borbély Tamás: *Gazi Baba végállomás.* Magyar Nemzet Magazin.
- Borbély Tamás: *Népvándorlás kerékpáron.* Magyar Nemzet Magazin.
- CIA World Fact Book
- David Crouch: *Sweden slams shut its open-door policy towards refugees.* The Guardian, 24 November 2015.
- End of Schengen? EU countries toughen border control.* RT English.
- EU faces fury after new migrant shipwreck tragedy.* Yahoo! News.
- EU: Mediterranean Deaths Warrant Crisis Response.* Human Rights Watch, 19 April 2015.
- Europe migrant crisis.* BBC News.
- Europe migrant crisis.* BBC News.
- Europe’s Migration Crisis.* Financial Times.
- European Refugee Crisis 2015: Why So Many People Are Fleeing The Middle East And North Africa.* International Business Times, 3 September 2015.
- Europe’s African Refugee Crisis: Is the Boat Really Full?* Der Spiegel, 15 April 2014.
- Europe’s Migration Crisis.* Council on Foreign Relations.
- Margit Feher: *Hungary Deploys „Border Hunters” to Keep Illegal Immigrants Out.* Wall Street Journal, 18 August 2015.
- Siobhan Fenton: *Pegida.* The Independent, London, 25 July 2015.
- Germans welcome thousands of newly arrived refugees.* Deutsche Welle, 6 September 2015.
- Germany: Coalition split on transit zones.* DW.COM.
- Germany: „No Limit” To Refugees We’ll Take In.* Sky News, 5 September 2015.
- Jenny Hill: *Immigration fuels rising tension in Germany.* BBC, 30 July 2013.
- Matthew Holehouse: *Nigel Farage: David Cameron „directly caused” Libyan migrant crisis.* The Daily Telegraph, London, 19 April 2015.
- Hungary adopts list of safe countries of origin and safe third countries.* asylumineurope.org.
- Hungary and Malta call for „global migrant quotas” to ease Europe burden.* The Daily Telegraph, 1 October 2015.
- Hungary PM rejects Merkel’s „moral imperialism” in refugee crisis.* Yahoo News, 23 September 2015.
- Hungary PM Tells US, Australia to Take Some of Europe’s Migrants.* NDTV, 2 October 2015.
- Italy’s Mafia learns to profit from the migration crisis.* Financial Times, 24 July 2015
- Giovanni Legorno, *Italian Towns Push Back on Growing Burden of Europe’s Migrant Crisis.* The Wall Street Journal, 28 April 2015.
- Merkel splits conservative bloc with green light to refugees.* Reuters, 6 September 2015.
- Migrant crisis: Explaining the exodus from the Balkans.* BBC News.
- Migrant crisis: Germany „can take 500,000 asylum seekers a year”.* BBC News, 8 September 2015.
- Migrant crisis: Hungarian PM Viktor Orban proposes EU border force to patrol Greek frontier.* International Business Times, 23 September 2015.

Borbély Tamás – Borbély Attila: Az EUfóriától az EUtanáziáig?

- Migration crisis: Hungary PM says Europe in grip of madness.* The Guardian, 3 September 2015.
- Mother Angela: Merkel's Refugee Policy Divides Europe.* Der Spiegel, 21 September 2015.
- MUP.hr
- NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the Prime Minister of the Czech Republic, Bohuslav Sobotka met with the press Sept. 9.* The Prague Post, 10 September 2015.
- Rod Nordland: *A Mass Migration Crisis, and It May Yet Get Worse.* The New York Times, 31 October 2015.
- 'People in Europe are full of fear' over refugee influx.* The Washington Post, 3 September 2015.
- PM says Lithuanian government not considering to accept more refugees.* BNS, 2 September 2015.
- Poland's Duda Blasts EU 'Dictate of the Strong' on Migrants.* Bloomberg, 8 September 2015.
- Pope thanks Italy for migrant rescue effort, says huge numbers means Europe must pitch in more.* Fox News.
- Portugal prepares for migrants.* theportugalnews.com.
- Gideon Rachman: *Refugees or migrants – what's in a word?* Financial Times, 3 September 2015.
- Refugee crisis reveals fundamental splits in European political parties.* EurActiv 24 September 2015.
- Refugee crisis: apart from Syrians, who is travelling to Europe?* The Guardian, 10 September 2015.
- Refugee crisis: Many migrants falsely claim to be Syrians, Germany says as EU tries to ease tensions.* The Daily Telegraph, 25 September 2015.
- Refugees and migrants crossing the Mediterranean to Europe.* United Nations High Commissioner for Refugees, 11 September 2015.
- Romania to accept refugees if admitted to Schengen.* EurActiv, 8 September 2015.
- Russia: Security Council Addressing Europe's Migrant Crisis.* The New York Times, Associated Press, 2 September 2015.
- Camila Ruz: *The battle over the words used to describe migrants.* BBC News, 28 August 2015.
- Kurt Sansone: *Migrant wall will not stop problem, Joseph Muscat says.* Times of Malta, 13 September 2015.
- Chan Sewell: *No End in Sight to Tide of Migrants Entering Europe, U.N. Says.* The New York Times, 25 September 2015.
- Alison Smale: *Where the Refugees Pour Into Germany, a 24-Hour Window.* The New York Times, 23 September 2015.
- Alison Smale: *Merkel, While Refusing to Halt Migrant Influx, Works to Limit It.* The New York Times, 28 November 2015.
- Laura Smith-Spark: *European migrant crisis: A country-by-country glance.* CNN, 5 September 2015.
- The EU Refugee Crisis In Numbers.* Euro-Mediterranean Human Rights Monitor.
- This East-West split over EU refugee quotas will have long-lasting consequences.* The Daily Telegraph 24 September 2015.
- Anton Troianovski: *Migration Crisis Pits EU's East Against West.* Wall Street Journal, 19 August 2015.
- UN says one million migrants should reach Europe by 2016.* euronews.
- UNHCR – Global Trends – Forced Displacement in 2014.* UNHCR, 18 June 2015.
- UNHCR chief issues key guidelines for dealing with Europe's refugee crisis.* UNHCR.
- UNHCR viewpoint: 'Refugee' or 'migrant' – Which is right?* UNHCR.
- Up to 700 feared dead after migrant boat sinks off Libya.* Reuters, 19 April 2015.
- Viktor Orbán, Bavaria's hardline hero.* Politico, 23 September 2015.
- What You Need to Know About Europe's Refugee Crisis: Q&A.* Bloomberg, 8 September 2015.